

Fehér Miklós: Üzenet

Rendhagyó 3K-számot tart a kezében, kedves Olvasó!

Ennek a számnak a közreadása mérföldkövet jelenthet a települések közösségvezérelt életének, ebben a könyvtáros szerepének a kialakításában. De ezen túl mérföldkövet a kultúra közösségi erőforrásként történő hasznosulásában, a települési könyvtár közösségen belüli új szerepének meghatározásában, ennek a szerepnek a láttatásában, a könyvtár, a múzeum, valamint a közművelődés kapcsolatrendszerének új, egymás létét tápláló, valós együttműködésben megjelenő értelmezésében.

Úgy érezzük, úgy látjuk ugyanis, hogy a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás EFOP-1.3.1-15-2016-00001 projekt olyan célok megvalósításával foglalkozik, melyek elérése paradigmaváltást idéz elő a település közgyűjteményi – közművelődési közösségi tereinek működésében, de ettől tágabb dimenzióban, magában a közösség életében is. A változás azzal jár, hogy a helyi kultúra megsokszorozza hatását a helyi társadalomra. Ez a hatás érdemben átalakul, megerősödik. A kultúra a paradigmaváltás révén az adott közösségben az „ünnepnapok pántlikája” szerepből a mindennapok teremtő közegévé válik.

El kell hinnünk, hogy a kultúra talaj, biztos alap, sőt jövedelem, valós gazdagság, a kultúra maga a jövő. Hiányában minden elvész, jelenlétében a beteg fa is meggyógyul, és újra termőre fordul.

A kultúra a mindennapi élethez, a napi gondok megoldásához is nélkülözhetetlen. Ahogy megoldjuk, megéljük mindennapjainkat, ahogy átítatjuk magunkat saját kultúránkkal, ahogy a kicsiszolódott és szokásokban, hagyományokban megtestesülő, értékekben megjelenő, tiszteletet kérő és kapó közösségi létezését felvállaljuk, úgy leszünk egyszerre egészségesebbek, gazdagabbak, biztosabbak minden területen. A közösséghez tartozás a XXI. század „csodafegyvere”. A közösségekért folyik ma a legnagyobb „harc”. Minél nagyobb közösséget birtokol ma valaki, minél nagyobb közösségre tud aktív hatást kifejteni, annál hatalmasabb, annál veszedelmesebb. A karok kinyúlnak világrészeken át. A virtuális közösségek befolyásolási képessége ma már új fenyegetést jelent. Hiszen bárki feldob valamit a „hálóra” és ezrek, milliók reagálnak, pánik törhet ki, dezinformáció terjedhet, egymást fertőzhetjük meg azt gondolva, hogy éppen védekezünk a fertőzés ellen.

A közösségekért folyó küzdelem negatív hatásainak kivédésére egyetlen hathatós eszköz létezik, s ez nem más, mint a helyi társadalom közösségvezérelt működésének kialakítása. Ahol az információk biztos forrásból érkeznek, ahol a rendet valós, kicsiszolt és megőrzött, már kipróbált szabályok tartják fenn, ahol az érték érték, a bővli bővli marad. A helyi közösség képes arra, hogy a helyi kultúra révén védfalat építsen ki közössége tagjainak megóvására. A személyiségi, családi, tágabb közösségi, társadalmi határok kiépítése, majd fenntartása, megtartása az életért való küzdelem természetes velejárója. Aki lemond saját határainak megvédéséről vagy egyáltalán ki sem épít határokat, az a jövőjéről mond le.

Eljött az ideje az átgondolt változásnak. A változás bázisa pedig maga a közösség. Nem az egyének akarata, hanem a közösség természetes önmeghatározása viheti előre a „dolgokat”. Ez adhat erőt, muníciót a jelen és a jövő megéléséhez. Ha a közösség „egyenvezérelt”, akkor fennáll a veszély az autokrata működés kialakulására. Ha a közösség és benne az egyének a helyi kultúrát tekintik a működés bázisának, akkor jó úton járunk. A kultúra ugyanis valós közösségi erő. A kultúrának, mint ahogy a közösségnek is, múltja van. S ez a múlt olyan termőtalajt képez, amibe már bátran vethetünk, amiből a jövő biztosan kinő.

A fentiek alapján szembesülnünk kell azzal, hogy a vidékfejlesztés kizárólag közösségvezérelt elven, a kultúrára mint bázisra épülő működéssel tud létrehozni fenntartható életformát a vidéki kisvárosokban, falvakban. Márpedig a fenntarthatóság elérésénél nagyobb kihívás ma nincs a vidék Magyarországa előtt. Fogya a népesség, nagy az elvándorlás, egyre magasabb az átlagéletkor. A korfánk felül terebélyes, törzse alig van, gyökerei el-sorvadnak. A szegénység, az etnikai elkülönülés ma már nem személyhez kötődik, hanem egyre inkább földrajzi kategória, hatalmas térségeket hasítva ki az ország testéből.

Szükség van erős, fenntartható és jövőt építő megoldásokra, öngyógyító módszerekre és lehetőségek bemutatására.

Könyvtárat, múzeumot, közművelődési színteret sokféleképpen lehet működtetni. Ha a könyvtár nem más, mint könyvkölcsönző, ha a múzeum nem más, mint néhány vitrin, benne különböző tárgyakkal, a közművelődési színtér pedig alkalmi rendezvényekre felfűtött nagyterem, akkor visszatértünk a 90-es évekbe. A múltban járunk, hiába írunk 2017-et. Mert ugyan látjuk az asztalon a számítógépet, az állványon a projektort, a mobiltelefon is ott lapul a zsebekben, de ettől még a kulturális intézményeink nem lépnek át a jelenbe. Továbbra is a múlt tehetetlen, mozdulni nem képes életét élik.

A ma könyvtára – együttműködve a kultúra közösségi tereivel és közgyűjteményi, közművelődési megjelenési formáival – sokkal többre hivatott. A településen lévő kulturális intézmény (vagy legyen akár egy integrált intézményrendszer) jól szervezett gyűjteményt és távolról is elérhető szolgáltatásokat nyújt a település lakosságának, s ezzel hiteles ösztönzője és bázisa lehet a valós közösségeknek. A könyvtár a helyi társadalom tudásközpontja. Integráló szerepe megkerülhetetlen, hiszen a rögzített tudások gyűjtőjeként, mint egy hatalmas központi pályaudvar szolgálja ki a település információs hálózatát. A könyvtár lüktető szív, a múzeum a szem, a közművelődés a tüdő. Egyik sem működhet a másik nélkül, és egyik sem képes arra, hogy a másik feladatát önmaga ellássa. A szívnek az áramoltatás, a szemnek a látás és a megőrzés, a tüdőnek a friss és éltető oxigénhez való csatolás a feladata. Első lépésként tehát ki kell mondanunk azokat a téziseket, hogy valamilyen szinten mindhárom szakterületnek jelen kell lennie a település, a településrészes életében, és bármely szakterület eredménye eredmény a másik két szakterület számára is. Hátránya hátrány a másik két szakterület számára is.

A fenti két tézisből könnyen levezethető, hogy nincs semmi értelme a szakterületi rivalizálásnak, féltékenységeknek, háttérbe szorításnak, erőforrás irigységnek vagy egy integrált intézményen belül valamely terület visszaszorításának.

A három szakterület ugyanis együtt adja a talajt, a bázist, a kulturális alapokat.

Hogy hogyan?

Ez a külszám erről (is) szól. A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás EFOP-1.3.1-15-2016-00001 projektet mutatja be.

A különszám projektismertető, de nemcsak az, hanem egyben a projekt szellemiségéhez, küldetéséhez köthető jó példák láttatója is. A különszám nem kevesebbet, mint a jövőt vetíti elénk. Aggodalmaink elhagyásáról és lehetőségeink számbavételéről, a jó példákról szól. A könyvtár hatalmas, mással nem pótolható szerepéről abban a partnerségben, amit a múzeumokkal és a közművelődési intézményekkel együtt valósít meg.

Végezetül egy rövid Mikszáth-idézetet ajánlok a tisztelt Olvasó figyelmébe. Teszem ezt azért, hogy e példán láthatóvá váljék, a kultúra, az irodalom egyszerre nyelv, olyan szavakkal, amelyek elvesznének, ha nem olvassánk őket, de egyszerre tudomány is. Az idézett pár sorban jelen van a vegytan és a pszichológia is. A kultúra nem holmi értéktelen, rangsor alárendelt csecsebecse, a kultúra mindenek felett álló csodálatos valami, aminek sajátos hazai íze, illata és mély, tudományt meghaladó, lélekgig érő bölcsessége van.

„A regényírók többnyire úgy építik fel a meséjüket, hogy az ilyen messalliance nagy konfliktusokra vezet. Ne tessék nekik hinni – tisztelt olvasó – az arany feloldódik a sósavban és a salétromsavban, az ezüst a salétromsavban, a főrangú kötelék pedig feloldódik a szerelemben – de nagyon melegnek kell lennie.” (Mikszáth Kálmán: A demokraták)

*A Cselekvő közösségek projekt módszertanokat fejlesztő szakértői munkacsoportjainak
2. szakmai műhelynapja. 2017.03.06., Országos Széchényi Könyvtár
Az első sorban balról jobbra:*

*Veres Gábor (docens, Eszterházy Károly Egyetem), Bereczki Ibolya (ágazati feladatokért felelős főigazgató-
helyettes, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ), Nagy Magdolna
(megbízott igazgató, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ),
Vereseg Ilona (a Közösségfejlesztők Egyesületének tiszteletbeli elnöke), Arapovics Mária (projekt szakmai vezető,
Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ), Febér Miklós (projekt szakmai
vezető, Országos Széchényi Könyvtár), Bognár Noémi (projektmunkatárs, Országos Széchényi Könyvtár)*

Fotó: Karasz Lajos, OSZK